

„VÁRAKOZÓK AZ OLTÁR ELŐTT” – AVAGY A TPP ALAKULÁSTÖRTÉNETE *

Kanyuk Petra Ágnes¹

„Amennyiben a legvégén, az oltárnál várakozva, a menyasszony mégsem érkezik meg, úgy vélem, ez némelyekben nagy fájdalmat okozhat: nemcsak érzelmi, hanem tényleges, hosszú távú károkat.”

Lee Hsien Loong-nak, Szingapúr elnökének 2016 nyarán a TPP-vel (Trans-Pacific Partnership, avagy Csendes-óceáni Partnerség) kapcsolatban megfogalmazott víziója, úgy tűnik, bizonyos értelemben mindenképpen valósággá válik: az Egyesült Államok ugyanis elhagyja a Csendes-óceáni térség 12 országát összefogó szabadkereskedelmi együttműködést. Írásunkban a megállapodás körüli főbb kérdések ismertetésére törekszünk, kitérve arra is, hogy miként alakulhat az „oltárnál várakozók” sorsa, mennyiben valósulhat meg a menyegző a menyasszony nélkül?

Mérföldkő-jellegű eredmény

A kérdéses egyezményt majd hatévi tárgyalást követően *Ausztrália, Brunei, Kanada, Chile, Japán, Malajzia, Mexikó, Új-Zéland, Peru, Szingapúr, az Egyesült Államok és Vietnám* képviselői tavaly február 4-én, az új-zélandi *Auckland*-ben írták alá. Mindezzel pedig az **elmúlt két évtized legnagyobb kereskedelmi egyezményét alkották meg**: a 12 ország 800 millió lakost foglal magában – amellyel majdnem kétszer múlja felül az Európai Unió egységes piacát – továbbá a világgazdaságban való részesedése 40, a világkereskedelemben való részesedése pedig 25,9 százalékra rúg. A kreáció ráadásul nemcsak a számok terén jelent nagy eredményt, mivel a térségbeli piac liberalizálásának kapcsán, illetve ezen felül – mintegy **újgenerációs kereskedelmi megállapodásként** – az egyébként módfelett különböző megközelítéseket és sztenderdeket alkalmazó felek között olyan kérdésekben is sikerült valamelyest közös nevezőt találnia, mint a környezetvédelem, az alkalmazott szabványok összehangolása, a szellemi tulajdonhoz való jog, a munkavállalók jogai és a felmerülő viták rendezése. Nem beszélve a különleges védetség alatt álló szektorokat érintő alkukról, mint az új-zélandi tejtermelés, a japán autógyártás vagy az amerikai gyógyszer szabadalmak híresen-hírhedten hosszú védetségű ideje.

TPP: a frigy két oldala

A megállapodás megvalósításában az **Egyesült Államok** vállalta a legtevékenyebb szerepet, azt *Barack Obama* kormányzatának nagy győzelmeként tartották számon. Az egykori elnök a TPP-t a kereskedelmi egyezmények új típusaként, egyben olyan eszközként aposztrofálta, amely az *„amerikai dolgozókat teszi az első helyre,”* továbbá,

* DOI 10.21867/KjK/2017.1.5.

¹ *Kanyuk Petra Ágnes*, joghallgató, DE-ÁJK

amely *„lehetővé teszi Amerikának – nem pedig olyan országoknak, mint Kína –, hogy maga írja a szabályokat a 21. század útján, amely különösen fontos egy olyan dinamikus régióban, mint amilyen a Csendes-óceáni.”* A megállapodással tehát az amerikai fél kimondottan vezető szerepre formált igényt a Csendes-óceáni térség kereskedelmének alakításában, gátat szabva Kína növekvő dominanciájának, amely fél, a meghívás ellenére, többek közt pénzügyi szektorát féltve hátrált ki a TPP-ből. Az Egyesült Államok mellett természetesen a **többi szereplő** is pozitívan értékelt az egyezmény megalkotását, azonban tisztában voltak azzal is, hogy a ratifikáció nem lesz akadályok nélküli, komoly munka szükséges a hazai támogatás elnyeréséhez.

Az egyezmény fényes eredményeire ugyanis árnyékként vetültek a megelőző évek – sokszor zárt ajtók mögött zajló – tárgyalásainak homályos körülményei, az egyes kiemelt szektorokat érintő alkuk negatív sajtó-megjelenései és érthető **ellenérzéseket váltottak ki** a TPP jellegéből fakadó sajátosságok is. Kiemelt ellenérvként fogalmazódott meg például a kis- és induló vállalkozások lehetőségeinek csorbítása, egyben a nagyvállalatok érdekeinek túlzott érvényesítése, valamint a felek szabályozási autonómiájának beszűkülésétől, egyben a vitarendezési eljárás lehetséges eredményeitől való félelem.

Búcsú a menyasszonytól

Mindezen aggályok **különös jelentőséggel bírtak az Egyesült Államok esetében**, mivel az egyezmény hatályba lépésének feltételeként a valamennyi ország általi ratifikáció mellett az az alternatíva szerepel, hogy azt két évvel az aláírás után emeljék be hazai jogrendjükbe legalább annyian, mint amennyien az aláírók együttes hazai össztermékének (GDP) 85 százalékát állítják elő. Utóbbi feltétel azt jelenti, hogy az Egyesült Államok nélkül – eredeti formájában – nem jöhet létre a szabadkereskedelmi övezet, ugyanis a 12 ország együttes GDP-jének 60 százalékát az amerikai gazdaság állítja elő (ugyanaz vonatkozik Japán közel 20 százalékot kitevő részére is). A *Lee Hsien Loong* által felvázolt, fent idézett kép az „*amerikai menyasszony*” távolmaradása felől tehát nem volt súly nélküli aggály, e mellett pedig alaptalannak sem volt tekinthető. A TPP ugyanis, aláírását követően is heves viták forrásának bizonyult az amerikai közvélemény és politika színterén, a választási kampány előrehaladtával pedig csak multiplifikálódott ez a hatása, míg végül nemcsak a republikánus elnökjelölt, *Donald Trump*, hanem a korábban még az egyezményt külügyminiszterként a „*kereskedelmi megállapodások aranystandardjának*” nevező demokrata elnökjelölt, *Hillary Clinton* is ellenezte azt.

Mindezek után senkinek sem okozott meglepetést, mikor a republikánus nyertes 2017. január 23-án, első munkanapján – a megválasztását követően külön megerősített választási ígéretének megfelelően – aláírta azt az elnöki rendeletet, amelynek értelmében az *Egyesült Államok kivonul a TPP-ből*, tekintettel arra, miszerint „*az amerikaiak túl régóta kényszerülnek arra, hogy bennfentesek és a washingtoni elit érdekeit képviselő kereskedelmi megállapodásokat fogadjanak el... Kemény és méltányos alkukkal azonban a nemzetközi kereskedelmet a gazdasági növekedésünkre használhatjuk fel, több millió munkahelyet adva vissza az Egyesült Államoknak...*”

Variációk esküvőre

Az *Egyesült Államok* visszalépéséből felocsúdva különböző, jelenleg is formálódó elképzelések rajzolódnak afelől, hogyan volna lehetséges minél többet megmenteni a felek erőfeszítéseinek gyümölcseiből. Az amerikai fél távozásával ráadásul igencsak különös helyzet állt elő. Elméletileg a megmaradt tagok továbbra is egyetértenek az elért, közös alapokban, gyakorlatilag azonban a „százalékos hiányon” túl problémát jelent az is, hogy az Egyesült Államok visszalépésével mégiscsak megváltozott az egész konstrukció „matematikája”, belső dinamikája: hangsúlyos partner révén az alkuk java részén valamilyen formában bizonyára otthagya a keze nyomát, hiányában a többi fél azt vagy másképp, vagy esetleg egyáltalán nem kötné már meg.

Chile már az elnöki rendelet aláírásának napján **csúcstalálkozót** hirdetett meg március 14-15-ére, amelynek tárgyát a „különböző kereskedelmi kezdeményezések nyílt végű megvitatása” képezi majd, megfelelő keretet nyújtva az eltérő érdekek, javaslatok érvényesítéséhez. A meghívottak között szerepel a TPP felein túl Dél-Korea és Kína is, a résztvevők listája pedig jelenleg is alakuló félben van. A tegnapi napon került nyilvánosságra például *Kanada* pozitív visszajelzése, amely mindenképp előrelépést jelent, hiszen külügyminiszterének előző hónapban tett kijelentése szerint még kifejezetten elzárkózott attól, hogy a megállapodás esetleg az Egyesült Államok nélkül lépjen hatályba. Jelenleg azonban – ha nem is konkrétan a TPP hasábjainak segítségével megvalósuló, azonban mindenképpen – nyitott, kezdeményező álláspontot hirdetett a térségben fokozatosan megvalósuló kereskedelem tekintetében, különös figyelemmel arra, hogy a TPP-ből való kivonulásával egyidőben az amerikai fél a NAFTA (*North American Free Trade Agreement*, avagy *Észak-Amerikai Szabadkereskedelmi Társulás*) újratárgyalását is célul tűzte ki, így Kanada a Mexikóval fennálló kereskedelmi kapcsolatának biztosítására is törekszik ebben a formában.

Egyes felek azonban már konkrétabb tervekkel várják a márciusi találkozót: az *ausztrál* kereskedelmi miniszter deklarálta, hogy a „**TPP 12 mínusz 1**” elnevezésű kreációt fogja propagálni, amely a hosszú évek munkájára tekintettel továbbvinné a partnerséget a megmaradt tagok között. Mivel pedig a TPP-t eredetileg is úgy tervezték, hogy más ország számára is nyitott legyen, nem kizárt, hogy ahhoz akár a szerepet illetően érdeklődő Indonézia, akár a több szempontból is kiemelt helyzetben lévő Kína is csatlakozhasson. A megállapodás életben tartása tárgyában az *ausztrál* fél már tárgyalásokat is folytatott egyes TPP-felekkel, az *új-zélandi* miniszterelnök pedig kimondottan egyetértését fejezte ki a törekvéssel kapcsolatban. Határozottabb felállás érzékelhető *Japán* részéről is: *Abe Sindzō* japán miniszterelnök programjának, az *Abenomics*nek ugyanis – Obama egykori terveihez hasonlóan – sarkalatos pontját képezi a térségben folyó kereskedelem fejlesztése (nem hiába a japán fél az egyedüli, amely, már ratifikálta az egyezményt), azonban számára mindenképpen az Egyesült Államokkal történő megállapodás az elsődleges cél, minden egyéb alternatíva csak ennek sérelme nélkül kerülhet a tárgyalóasztalára. Ennek megfelelően a felek nagy valószínűséggel érinteni fogják a kérdést a sok egyéb, fajsúlyos téma között a mai napon, február 10-én zajló **amerikai-japán csúcstalálkozó**n is.

Végezetül pedig, a helyzet legnagyobb haszonélvezőjének, *Kínának* az érdekében – a TPP hagyatékához való kötöttségével ellentétben – leginkább a kisebb, regionális egyezmények állnak, amelyek keretében tovább növelheti regionális befolyását, első körben a RCEP-et támogatva (*Regional Comprehensive Economic Partnership*, avagy *Regionális Átfogó Gazdasági Partnerség*), majd esetleg egyéb konstrukciókkal is bővítve. Az *Új Selyemút* programmal pedig – később „Egy öv, egy út” stratégia (*One Belt, One Road* – OBOR) néven – új infrastruktúrát kíván kiépíteni Euráziával és az Európai Unióval. Mindezek alapján tehát kiváló pozícióban van ahhoz, hogy adottságait és a helyzet adta lehetőségeket kihasználva minél nagyobb szerepet tölthessen be a Csendes-óceáni térség kereskedelmének alakításában és minden bizonnyal ezen pozíciójának erősítésén lesz a márciusi találkozó alkalmával is, amelyre, sajtóértesülések szerint, szintén elfogadta a meghívást.

A megreformált, illetve megtördelt menyegző tekintetében tehát, ha már az újdonsült menyasszony, vagy egyéb nem kevésbé elhanyagolható részlet kérdésében nem is, egy dologban mégis biztosak lehetünk: az oltárnál való, további „várakozás” nem kevés időt követel majd a felektől, azonban ennél is több fordulatot ígérhet majd számukra.

Felhasznált források:

Az elnöki, kivonulást kimondó memorandum szövege:

<https://www.whitehouse.gov/the-press-office/2017/01/23/presidential-memorandum-regarding-withdrawal-united-states-trans-pacific>

A TPP megállapodás szövege:

<https://www.mfat.govt.nz/en/about-us/who-we-are/treaties/trans-pacific-partnership-agreement-tpp/text-of-the-trans-pacific-partnership>

Barack Obama közleménye a TPP aláírása kapcsán:

<https://obamawhitehouse.archives.gov/the-press-office/2016/02/03/statement-president-signing-trans-pacific-partnership>

<http://www.usatoday.com/story/news/politics/2017/02/09/donald-trump-shinzo-abe-japan/97685968/>

<https://www.theguardian.com/business/2015/oct/05/trans-pacific-partnership-deal-reached-pacific-countries-international-trade>

<https://www.bloomberg.com/politics/articles/2016-08-02/obama-says-he-won-t-abandon-trade-deal-opposed-by-clinton-trump>

<http://www.vg.hu/velemenya/kozgazdaszok/a-tpp-vedelmeben-460289>

<http://www.theglobeandmail.com/news/politics/canada-china-to-attend-asia-pacific-summit-on-free-trade-after-tpp-collapse/article33977031/>

<http://www.scoop.co.nz/stories/PA1702/S00066/trade-minister-begins-tpp-talks-with-australia.htm>

<http://www.reuters.com/article/us-trade-tpp-idUSKCN0VD08S>

<http://www.ictsd.org/bridges-news/bridges/news/trump-begins-setting-us-trade-policy-course-during-first-week-in-office>

<http://www.ictsd.org/bridges-news/bridges/news/tpp-signatories-consider-next-steps-following-us-withdrawal>
<http://www.ictsd.org/bridges-news/bridges/news/tpp-countries-gear-up-for-ratification-push-after-auckland-signing>
<http://www.globaltimes.cn/content/1032230.shtml>
<http://www.cbc.ca/news/politics/tpp-chile-champagne-1.3974182>
<http://www.bbc.com/news/world-us-canada-38059623>
<http://www.bbc.com/news/world-asia-china-38060980>
<http://www.bbc.com/news/business-34451423>
<http://www.bbc.com/news/business-32498715>
<http://uk.reuters.com/article/us-japan-tpp-idUKKBN15A0GZ>
<http://24.hu/fn/gazdasag/2015/10/06/az-amerikaiak-tegnap-alairtak-egy-megallapodast-ami-megvaltoztatja-az-egesz-eletunket/>